ПЪЛНОКРЪВЕН ПИСАТЕЛ

Разглеждането поотделно на всяка нетърпимост, характерна за духовната и литературна ситуация на изтеклото десетилетие, прекалено би ни ангажирало и отвлякло вниманието от повествователното дело на Момо Капор. Мисля, че по интонацията е повече от ясно, че лично я отхвърлям и я считам за неуместна, но това не е достатъчно дори и малко да я разклати. Всяка такава нетърпимост е *дълбоко вкоренена в битието на гилдията на нашите литератури*, без да може обикновено назоваване да ги постави под въпрос. Още повече, мнозинството наши писатели, потенциални и действителни колеги/конкуренти на Капор, предвождано от мандарини-есеисти, с години работи върху всяка такава нетърпимост като върху позитивно определение на своето положение в днешната култура. Парадоксално е, но те действително смятат, че пропастта между традиционната медия на печатарството и модерните аудио-визуални масмедии е непреодолима, та дори и че трябва да се задълбочава, отхвърляйки от своя страна всичко, което идва от споменатата област. Подозрителни към журналистическата дейност, забравяйки за всички, на които е бил полезен такъв опит при писането, те продължават тенденциозно да обръщат гръб на своята епоха, отхвърляйки всеки, който вкуси от този *забранен плод на популярността*. Успехът сред читателите у нас с години е тълкуван като че нещо не е наред с писателя, на който това му се е удало: само покойният писател е популярен, а от живите – онзи, който се подмазва на масите, на техните “низки инстинкти” или лошия литературен вкус. Най-сетне, не се става писател просто така, изведнъж: напротив, необходимо е да се отбие задължителната служба на

чиракуване по малотиражни списания, нужно е да се виси в чакалнята на издателя, постепенно спечелвайки публиката и симпатиите на критиката. Капор обаче обърна с главата надолу тази конвенционална схема на литературна кариера и това също е една от онези особености, за която казионната литературна общественост лесно не му прощава. По-точно, у нас от време на време се появяват писатели-аутсайдери, респективно автори, които едва в зряла възраст се появяват на сцената с първа книга, без някой по-рано да е чувал за тях. Свидетели сме дори как такива малобройни случаи получават единодушна подкрепа от критиците-номенклатурчици, но все поради това, че тези автори не са популярни, не са тиражни, а на всичко отгоре – не са с неуловими, разнородни интереси.

Като дете на масмедийната култура, добре трениран за всички ситуации, Момо Капор се появи сред тази нетърпимост без страх, като *all round boy* с вечна усмивка. От публикуването на първия сборник *Бележките на една Ана*, той, година след година, публикуваше книги, доказвайки, че се е появил нито като случайност, нито като "феномен", а като *пълнокръвен писател*. Затова беше необходимо в началото толкова да се намеква за най-главните особености на духовната ситуация, в която възникваше неговото повествователно дело, за да не се помисли, че неговите книги са важни сами по себе си и за самите себе си. Естествено, литературната не-стойност на определени произведения се изразява и продължава, независимо от извънлитературните обстоятелства, но за съвременниците, читатели и критици, отделно *произведение има и обществена конотация* (допълнително значение), което не бива да се пренебрегва. Когато една личност, едно повествователно дело дава повод да се разговаря за толкова сложни психо-социални особености

на духовната ситуация, какъвто е случаят с всичко, което не/посредствено провокира Момо Капор, то тогава недвусмислено си имаме работа със значим повод.

Днес вече можем да говорим за истинска библиотека от произведения на Момо Капор, която възникна през изтеклите десетина години като пример за изключително последователно повествователно дело, почти без прецедент у нас. Минимално разширявайки своето тематично обкръжение, зададено му отначало, Капор го задълбочи толкова в десетината си книги, като бихме могли едва ли не да твърдим, че непрекъснато и буквално пише *все една и съща книга*. Тази конвенционална забележка, която обикновено се прилага при погрешни писатели, тук действително попада в целта, но и точно осветлява онова, което има пред вид: *тематичната сфера на Капор е модерната градска митология, с всички екскурси, които могат да спадат към нея* (идване от провинцията в големия град; бягство от града, на реката; отиване на почивка; пребиваване в чужда столица...). Незастрашен от етикета "скрибоман", който у нас автоматично се лепва на онези, малобройните, които схващат писането професионално, със съзнанието, че публикуването на нови книги е единствено доказателство за съществуването на писателя, Капор година след година увеличава библиотеката на собствените си книги, почти като че ли осъществява план, по който докрай трябва да се изчерпи зададената тематична сфера. Такова съсредоточаване е изключително рядко и можем да го оценим по-скоро като виртуозно вариране по зададена тема, отколкото като липса на нови идеи (както вече заключиха някои недочуващи зелени критици). В проекта на Капор за писане, значи, има много повече методичност, отколкото може да се стори на пръв поглед, а в момента е напълно безразлично дали този проект е резултат

на съзнателно определяне от Капор или на интуитивното му отношение към замисления литературен материал. Щом е решаващо, бих потвърдил, че е точно това, последното, а именно, че Капор разпределя своя повествователен материал изключително *под диктата на талант*а, а талант е дума, която в нашата литературна критика отдавна е излязла от обращение. Онова, което има да каже и напише, целия онзи свят, който се набутва в текстовете му, Капор просто публикува *по вътрешна принуда*, която кара непрестанно да се изказват само изконните разказвачи. Някаква *професионална бъбривост*, разбирана тук като нарочен комплимент, просто блика в книгите на Капор и доколко той може да я обуздае е въпрос само на моментна дисциплина, за да удовлетвори потребностите на композицията и определения модел. Можем да кажем, че откриваме у Капор *страстта на говоренето*, с каквато се отличават малцина наши писатели, онази страст, която обуславя *външната лекота на неговата проза*. Тази лекота на изразяване, която е само привидна, защото, нормално е, никой, та дори и Капор, не получава изписани страниците на своите книги от небето, го прави същевременно толкова популярен сред читателството и толкова необичан сред колеги и критици. Но това е тема, която тепърва ще трябва да се разработва, та засега да се върнем към библиотеката от произведения на Капор, която само злобар и завистник може да счита за скромна, още повече, ако смятаме, че е възникнала и е публикувана в продължение на само едно десетилетие:

Beleške jedne Ane (“Бележките на една Ана”, разкази, “PFV Oeconomica” - Белград, 1972);

I druge priče (“И други разкази”, разкази, “Znanje”, Загреб, 1973);

Foliranti (“Фолиранти”, роман, “Znanje”, Загреб, 1974);

Hej, nisam ti to pričala (“Хей, не съм ти разправяла това”, разкази, “Znanje”, Загреб, 1975);

Provincialac (“Провинциалист”, роман, “Znanje”, Загреб, 1976);

Ada (“Ада”, роман, “Znanje”, Загреб, 1977);

Lanjski snegovi (“Лански снегове”, разкази, “Nolit”, Белград, 1977);

Zoe (“Зое”, роман, “Znanje”, Загреб, 1978);

Skitam i pričam (“Скитам и разказвам”, разкази, “Prosveta”, Белград, 1979);

Od sedam do tri (“От седем до три”, роман, “Znanje”, Загреб, 1980);

101 priča (“101 разкази”, разкази, “Znanje”, Загреб, 1980);